

Zkušenosti z divizního taktického cvičení

Divizní bojové taktické cvičení je vyvrcholením výcviku vojsk. Je náročnou prověrkou připravenosti velitelů a štábů, vyvíjenosti vojsk a jejich morálně politického stavu. Je také zdrojem cenných poznatků a zkušeností, které v zohledněné podobě mohou kladně ovlivňovat systém a kvalitu výchovy a výcviku na všech taktických stupních.

Proto považuji alespoň hlavní poznatky ze cvičení zveřejnit. Zaměřím se pře-

devším na problémy, které se dotýkají řídicí činnosti štábu divize.

Bojové taktické cvičení na téma: „Přesun tankové divize ve druhém sledu armády a její zasazení do průlomu bez použití jaderných zbraní. Rozvíjení útoku v operační hloubce a ničení přicházejících záloh s přechodem na použití jaderných zbraní“ proběhlo na počátku výcvikového roku v náročných zimních podmínkách.

1. Příprava štábu

Při přípravě cvičení štáb navazoval na dlouholetý systém výcviku, při kterém dosáhl určitého stupně teoretických znalostí, sladění oddělení a celého štábu i praktických návyků ve štábní práci. Šlo o to doplnit teoretické znalosti příslušníků štábu v probírané tematice. Příprava probíhala po odděleních.

Na to měla podle metodických zásad navazovat další zaměstnání po odděleních a v celém štábu, která by prohloubila sladění jednotlivých oddělení, např. štábní nácvik oddělení, štábní nácvik v celém štábu, zaměřený na jednotlivé fáze bojové činnosti, komplexní štábní nácvik v terénu s pojiťkou. Vzhledem k termínu cvičení jsme však nemohli uskutečnit všechny formy. Proto proběhl jen komplexní štábní nácvik v terénu s pojiťkou s vyvedením operačních skupin útvarů — s cílem prohloubit návyky ve velení a řízení vojsk. Důkladná příprava a náročný průběh tohoto komplexního štábního nácviku pomohla vyřešit to nejpotebnější pro realizaci velení.

Upevnil se rozhodovací proces ve štábu včetně potřebného sladění činnosti jednotlivých náčelníků a zabezpečování podkladů pro souběžné plánování u podřízených útvarů, upřesnil se tok informací a získali jsme potřebné znalosti pro velení

vojskům. Průběh cvičení potvrdil, že toto zaměření přípravy štábu bylo za dané situace správné. Nedostatky, které se během cvičení vyskytly, neohrožily splnění hlavního úkolu štábu — pevně a pružně řídit bojovou činnost divize. Kromě toho proběhl samostatný nácvik PVS, zaměřený na sladění činnosti vyčleněných funkcionářů, na zaujímání stanovišť, budování pozorovatelných velitele divize apod.

Komplexnímu štábnímu nácviku předcházela příprava spojovacích jednotek divize. Při ní šlo o sladění divizních sítí v odpovídajících terénních podmínkách a na skutečné vzdálenosti. V potřebném rozsahu jsme procvičili i činnost jednotek zabezpečujících štáb, provozní roty, roty chemické ochrany a vrtulníkové letky.

Mimořádnou péči jsme věnovali propracování systému řízení a velení za pochodu na velké vzdálenosti, který jsme si prověřili na komplexním štábním nácviku.

Materiální příprava spočívala v zabezpečení potřebných map a veškeré dokumentace, v prověrce výstroje, prostředků protichemické ochrany jednotlivce, v technické přípravě vozidel všeho druhu apod.

Práce štábu k přípravě vojsk na divizní bojové taktické cvičení probíhala obvyklým způsobem, proto ji nebudu popisovat.

2. Přesun do vyčkávacího prostoru

Cvičení předcházela prověrka bojové pohotovosti. Tato forma zahájení bojového taktického cvičení má své složitosti v tom, že materiální zabezpečení útvarů a jednotek při uvádění do bojové pohotovosti a při bojovém taktickém cvičení je značně odlišné a vyžaduje mimořádné úsilí velitelů, štábů i vojsk při přechodu na vlastní cvičení. Velké množství materiálních zásob se musí přeložit a vrátit do posádky a značná část techniky se bez potřebného ošetření musí zaparkovat.

Rídicí činnost štábů jsme usměrňovali k plnění tří hlavních úkolů. Za prvé na uvádění vojsk do bojové pohotovosti, za druhé na reorganizaci útvarů a jednotek k dosažení pohotovosti ke cvičení v nařízeném složení, sestavě a materiálním vybavení (z toho vyplynula i řada kontrolních úkolů štábů) a za třetí na plánování bojového úkolu pro zahájení vlastního taktického cvičení.

Na řešení těchto problémů nelze najít všeobecně platný recept. Nám se osvědčilo rozdělit činnost štábu tak, že operační skupina štábu řídila uvádění vojsk do bojové pohotovosti, velitel se svými zástupci a příslušnými náčelníky přijal rozhodnutí a vydal v krátké době potřebná nařízení pro organizaci vojsk na cvičení. V další fázi se kontrolní činnosti a ovlivňováním průběhu reorganizace zabýval zástupce velitele s potřebnými materiálními funkcionáři (po určitou dobu i zástupce velitele pro technické věci a zástupce pro týl) a velitel se svými ostatními zástupci a náčelníky oddělení měl tak dostatek času i klidu pro plánování bojového úkolu.

Společné plánování přesunu do vyčkávacího prostoru nečinilo našim štábům divizních útvarů zvláštní potíže. Některým otázkám přes to je třeba věnovat pozornost. Je to především realnost časové kalkulace přesunu. Nemůžeme se spokojit s takovým plánem, který počítá s maximálními rychlostmi a vytváří předem časově napjaté podmínky pro přesun, a také ne s plánem, který počítá s velkými časovými zálohami a zapřičiňuje nahromadění přesunujících se jednotek na regulačních čarách, v rozchodištích a nepříznivě ovlivňuje plynulost přesunu.

Plán má vytvářet optimální podmínky. Je třeba podrobně vyhodnotit terén a komunikace a pak reálně stanovit časy průjezdu jednotlivými regulačními čarami, počítat s objížďkami nebezpečných prostorů a dalšími opatřeními k zabezpečení plynulosti přesunu.

Plán musí být podřízen potřebám přesunujících se útvarů a jednotek tak, aby

jím rozkazy byly doručeny včas. V našem případě jsme po základních propočtech zpracovali nejprve podklady pro podřízené a teprve pak dokončili plán přesunu jako dokument.

Velmi obtížné je vyvedení útvarů divize do výchozích míst tak, aby bylo plynulé, bez nakupení jednotek před výchozími místy a při zabezpečení maximálního utajení. Zvláště obtížné je, kdy útvary jsou před zahájením přesunu rozmístěny na velkém prostoru a ve značných vzdálenostech od výchozích míst. V našem případě jsme v plánu vyvedení řešili předemutací některých útvarů do vyčkávacích prostorů poblíž výchozích míst a tím jsme usnadnili jejich začlenění do pochodové sestavy. Bylo nutné, aby každý útvar vyváděl na pochodovou osu příslušník štábu divize, který pro plnění tohoto úkolu je dobře připraven a vybaven. Kromě toho každý útvar musí přesně znát, kdo se přesunuje před ním a za ním. Je výhodné, aby velitelé útvarů se mezi sebou dohodli o místě, kde útvar vyjždí na osu, o časových údajích, označení čela a zádi proudu a o způsobech činnosti v průběhu pochodu.

Rízení přesunu je složité, proto náš štáb věnoval již při přípravě na cvičení této otázce mimořádnou pozornost. Byla to jedna z hlavních učebních otázek při komplexním štábním nácviku. V systému řízení jsme plně uplatnili ustanovení Oper-2-1. Vyvádění útvarů do výchozích míst řídilo velitelské stanoviště divize, od výchozích míst po čáru rozchodišť pomocné VS a poslední fázi přesunu předemutací VS.

Předpokladem pro úspěšné plnění funkce těchto míst velení je spolehlivé spojení. Nejvýhodnější je organizovat linkové spojení s využitím teritoriálních telefonních sítí. Protože to není vždy možné, je třeba opřít spojovací systém za přesunu o radioreleové spojení mezi místy velení, výchozími místy, regulačními čarami a rozchodišti. Podle konkrétních podmínek můžeme tyto systémy vhodným způsobem kombinovat. V našem případě jsme s výhodou využili stálého linkového spojení mezi výchozími místy a VS divize. Pro řízení přesunu je možné využívat i rádiové sítě pořádkové služby. Musíme však přísně dodržovat zásady utajeného velení. K tomu jsme vypracovali a nacvičili způsob předávání krátkých signálů podle zásad provozního řádu. Kód signálu obsahoval údaje o tom, který útvar hlášení podává a na kterém kilometru pochodové osy se nachází.

Signály jsme vysílali bez potvrzování z takových míst, které zabezpečovaly optimální příjem. Tento způsob vyžaduje, aby

údaje o vzdálenostech na pochodových osách byly jednotné v celé divizi, což jsme zabezpečili zpracováním potřebných údajů do nařízení pro přesun útvarů. Systém řízení přesunu musí umožňovat veliteli divize, aby mohl kdykoliv ovlivnit přesun buď po pojítkách na regulačních místech, nebo s využitím sítě pořádkové služby. K tomu je výhodné vyčlenit pro velitele jedno osobní vozidlo, rádiový vůz, který trvale odposlouchává síť pořádkové služby a zabezpečuje veliteli stálou informaci o situaci útvaru za přesunu, vrtulník s rádiovou stanicí a spojkou na motocyklu. Tato skupina je velmi pohyblivá a umožňuje veliteli rychle se přesunout na místo, kde je potřebný jeho osobní zásah.

Důležitý úkol při řízení plní pořádková služba. Zásady pro organizaci pořádkové služby jsou jasné a všeobecně známé. Chci proto podtrhnout význam připravenosti pořádkových jednotek. Dnešní materiální prostředky umožňují dosáhnout jednotného a dokonalého vybavení pořádkových orgánů a to má z morálního hlediska svůj význam. Závažnou otázkou je jejich výběr a vycvičení. Tomu jsme věnovali mimořádnou péči, která se pak projevila v bezchybném výkonu pořádkové služby, v energickém řízení pohybu proudů a v přesném pořádkovém vystupování. U každého útvaru jsme měli organickou jednotku v počtu 30 vojáků, na obrněných transportérech s potřebnými spojovacími prostředky a spojkami na motocyklech, která plnila úkoly podle centrálního plánu pro potřeby celé divize. V počtu této jednotky byla vyčleněna záloha 7 vojáků s Gazem a rádiovou stanicí, se kterou mohl disponovat výhradně velitel divize. Byla určena pro regulaci případných objížděk, nebo pro řešení jiných náročných úkolů při řízení přesunu. Kromě toho u divize byla připravena další záloha pořádkových orgánů z počtu pro-

vozní rotý divize a vrtulník Mi-4, který podle letových podmínek mohl operativně přepravit tuto zálohu na místo zásahu.

Část přesunu divize zabezpečovaly pořádkové orgány, vyčleněné z prostředků armády. Tyto jednotky měly zkušené velitele a jsou zvláště pro tento úkol vycvičeny. Záleželo na tom, jak kvalitně a včas jsme s nimi navázali součinnost. Součinnost byla zaměřena na určení pochodových os, pořadí přesunovaných útvarů na pochodových osách, času průchodu jednotlivými regulačními čarami (čelo, zád), míst velení a na označení pochodových proudů. Podle těchto údajů jsou velitelé jednotek schopni si sami splánovat činnost pořádkových orgánů. Je výhodné tyto údaje pro pořádkové jednotky armády předem přivést. Důležité je přesně určit místa velitele pořádkové jednotky a způsob spojení, abychom při neočekávané změně pochodové osy nebo pochodové sestavy mohli zabezpečit manévry pořádkových jednotek.

Chci ještě upozornit na význam činnosti rekognoskačních skupin při zaujetí vyčkávacího prostoru. Je výhodné mít pro tento úkol vyčleněny stálé, vycvičené orgány a jednotky, vedené funkcionáři s potřebnými zkušenostmi v rozmístování velitelských stanovišť a jednotek. Někdy podceňujeme úlohu těchto rekognoskačních skupin a jejich složení nevěnujeme patřičnou pozornost. Proto vznikají komplikace při zaujetí VS, dochází k nahromadění vozidel na nechráněných místech, prozrazuje se činnost jednotky, nelze organizovat účinnou protivzdušnou obranu a ochranu proti zbraním hromadného ničení atd.

Při neorganizovaném zaujetí prostoru v noci se zpravidla ani nemaskují vozidla, protože je běžná praxe, že se s rozedněným rozmístěním upřesňuje, případně mění a tím se znovu vytvářejí podmínky pro prozrazení.

3. Přesun z vyčkávacího prostoru a zasazení divize do útoku z chodu

Hlavní poznatek z období plánování přesunu a zasazení divize do útoku z chodu je potřeba včas doručit podklady útvarům pro souběžné plánování. Situace na frontě si často vynucuje, aby druhořadová divize byla zasazena do boje urychleně a pak čas na splánování této činnosti je krajně omezený. Rozpočet času pro přípravu rozhodnutí velitele divize musí vycházet z potřeby útvarů. Rozhodnutí musí velitel vydat tak, aby útvary měly dostatek času pro přípravu a vydání rozkazů podřízeným. Již při rozhodování na stupni divize podle metodiky práce jsou útvary doručována předběžná nařízení, která u-

možňují velitelům urychlit přípravu k plnění úkolů.

Obecná nařízení jsou pro útvary málo platná. Předběžná nařízení by měla být konkrétní, avšak taková, aby nemusela být v dalším průběhu rozhodování měněna. Každá změna se lavinovitě projevuje až u jednotek, vnáší do práce podřízených velitelů chaos a takové souběžné plánování není pro útvary přínosem, naopak vyčerpává předčasně energii příslušníků štábů i jednotek.

Cvičení ukázalo na potřebu připravenosti manévru na pochodových osách za přesunu na čáru zasazení, zejména při

překračování řeky. Štáb musí předvídát vyřazení vybudovaných přeprav a musí včas vysunout zálohu přepravních prostředků k řece, aby zdrženl při budování nových přeprav bylo minimální.

Složitá fáze činnosti divize je rozvíjení prvosledových pluků a zasazení do boje. Úloha štábu spočívá ve včasném vyvedení jednotek do určených prostorů. Nejlépe se osvědčilo vyslat zkušené a připravené důstojníky štábu k plukům a útvarům druhů vojsk, zejména k dělostřelectvu, s konkrétním úkolem vyvést útvar do určeného místa ve stanoveném čase. V té době se štáb v podstatě pouze přesunuje

a proto se vyplatí vyčlenit část štábu pro vyvedení útvarů na čáru zasazení.

Je nutné, aby velitel divize upřesnil útvarům na čáře zasazení úkoly přímo v terénu. Předsumuté VS bude mít za úkol připravit pro to podmínky. Povolat velitele prvosledových útvarů, dělostřelectva, zástupce jednotek v dotyku a sousedů a připravit pozorovatelnu. Velitel s potřebnými funkcionáři se přesune na pozorovatelnu rychlými dopravními prostředky, nejlépe vrtulníkem. Po upřesnění úkolů zůstane na předsumuté VS a velí odtud do té doby, dokud VS se nerozvine a dokud nezíská přesný přehled o situaci.

4. Přeskupení divize a průlom nepřátelské obrany

Po nezdařeném útoku z chodu si situace vyžádala organizovat průlom nepřátelské obrany. K tomu bylo potřeba přeskupit síly a prostředky. Zde chci podtrhnout důležitost jednoduchého manévru. V našem případě jsme zasadili především druhosledové jednotky a k vyvedení jednotek z dotyku a zároveň k zabezpečení utajení manévru jsme využili průzkumu bojem.

Velitel za průlomu velí z pozorovateln, kde měl možnost osobně ovlivňovat bojovou činnost prvosledových útvarů.

Úkolem dělostřelectva je dokonale splánovat palebnou přípravu jako základní předpoklad úspěchu průlomu. K tomu je třeba stanovit promyšleně cíle a podrobnou potřebu hlavní. Bylo nezbytné přibrat pro palebnou přípravu i tankové jednotky druhosledového pluku, což v této fázi boje bude asi pravidlem. Narůstá význam sou-

činnosti se sousedy a kontrolní činnosti štábu, zejména v období přeskupení.

Při rozvíjení průlomu došlo k přechodu na bojovou činnost s použitím jaderných zbraní. Zkušenosti potvrdily, že je třeba včas předvídát možnost použití jaderných úderů nepřítel, neustále vyhodnocovat příznaky a připravovat opatření k ochraně vlastních vojsk. Úsilí operačního, zpravodajského oddělení a štábu raketových vojsk a dělostřelectva se musí soustředit na přípravu vlastních jaderných úderů. Jde o včasné stanovení cílů pro údery, určení ráže a druhu výbuchu, nejvhodnější dobu pro úder i o technickou přípravu raket. Včasné a úplné podklady pro rozhodnutí velitele jsou prvním předpokladem pro úspěšné použití vlastních jaderných zbraní.

5. Přechod do obrany k odrazení silné nepřátelské protizteče a rozvíjení útoku částí sil divize k vytvoření podmínek ke splnění úkolu dne

V této fázi cvičení se vytvořila složitá situace. Divize rozvíjela útok ve dvou směrech se třemi pluky v prvním sledu. Druhosledový pluk nebyl schopen okamžitěho použití, protože dokončoval odstranění následků jaderných úderů a otravných látek nepřítel. Nepřítel přisunoval silné zálohy na obou směrech a připravoval protizteče.

Štáb měl za úkol pečlivě zhodnotit situaci a připravit reálné podklady pro rozhodnutí velitele. Jako prvořadé bylo odhadnout zámýsl nepřítel a propočíst poměr sil na jednotlivých směrech bez podceňování nepřítel. Jednoznačný závěr z poměru sil — přejít do obrany většinou sil — si vynutil hledat podmínky pro úspěšné odrazení nepřátelské protizteče. Každý předpokládaný směr bylo třeba vyhodnotit, stanovit jeho kapacitu a určit po-

třebu sil a prostředků k jeho obraně. Při tom jsme museli podrobně vyhodnotit terén tak, aby bylo možné bránit tankové směry i menšími silami.

Důležité bylo vytvořit dostatečnou hloubku obrany s takovým uspořádáním bojové sestavy, aby umožňovala v příhodnou dobu přejít do útoku a splnit úkol dne.

Situace umožňovala na pravém křídle divize částí sil pokračovat v útoku. Šlo o to, abychom dobře zvážili, zda je to vzhledem k úhroze nepřátelských protiztečí reálné. Posoudit to nebylo možné bez podrobného propočtu poměru sil, časových kalkulací vedení obranného boje a manévru druhým sledem a záloh. Bylo třeba vzít v úvahu i vývoj situace u sousedů a její vliv na plnění vlastního úkolu, dále terén-

ní a časové podmínky. Na základě těchto podkladů velitel divize usměrnil činnost jednoho pluku tak, aby plnil úkol na samostatném směru k ovládnutí přeprav přes řeku a k vytvoření podmínek pro další rozvíjení útoku. V dané situaci to bylo rozhodnutí odvážné, ale naprosto reálné a objektivně zdůvodněné, což také potvrdil výsledek bojové činnosti. Nepřátelská zteč byla odražena a divize mohla pokračovat v plnění úkolu. Volné síly z hloubky obrany jsme ihned zasadili na směr, kde tankový pluk na pravém křídle divize ú-

spěšně rozvíjel útok a z chodu překročil řeku.

Volba čáry zasazení však nebyla tak jednoznačná. Bylo třeba posoudit, zda bude výhodnější volit kratší směr, na kterém budou však muset zasazované jednotky nejprve zničit část sil nepřítel z předchozí protizteče, nebo hluboký manévr volným prostorem, ovšem s větší potřebou času. Přesné propočty znovu pomohly veliteli divize tento problém reálně řešit a divizi se přes složité podmínky podařilo splnit stanovený úkol dne.

6. Některé obecné poznatky

Průběh cvičení prokázal, že velitel se při rozhodování neobejde bez reálných kalkulačních podkladů. Ty musí vzít v úvahu již při tvorbě zámyslu rozhodnutí. Tomu má odpovídat i metodika práce štábu. Je třeba počítat s úměrnou potřebou času pro zpracování těchto podkladů a podle toho přehodnotit vžitě formy práce velitele i štábu. Používané metodiky práce velitele a štábu při přijímání rozhodnutí příliš schematicky uplatňují článek 51 Vševojsk-1-1 a neberou v úvahu, že velitel má právo i povinnost plně využít všechny známé údaje. To nikterak neodporuje požadavku, aby velitel osobně hodnotil situaci (čl. 48 Vševojsk-1-1) a samostatně rozhodoval (čl. 51 Vševojsk-1-1).

Roste význam přesných informací, předkládaných nadřízenému veliteli a štábu. Zatím však kvalita informací, které docházejí z útvarů na štáb divize, neodpovídá tomuto významu a celkové potřebě. Chybí zejména údaje o nepříteli a charakteru činnosti bojujících stran. Příčinu nedostatků je třeba hledat v přípravě velitelů a štábů a dále v neodpovídající možnosti pro utajené předání zpráv.

Nedostatky v přípravě velitelů a štábů můžeme vcelku spolehlivě odstranit důsledným a náročným procvičováním, různými formami zaměstnání jak na štábech útvarů, tak za řízení štábu divize.

Metody kódového spojení na stupni divize — útvar jsou však tak těžkopádné, že neumožňují rychle a přesně přenášet informace mezi jednotlivými místy velení. Tato skutečnost je dlouhou dobu všeobecně známa a přesto zůstává na okraji pozornosti těch činitelů, kteří o způsobech utajení velení rozhodují. Již samotný fakt, že nevyhovující upotřebitelnost dosavadních signálních a hovorových tabulek nutí velitele v zájmu rychlého a přesného předání zpráv často používat i otevřené

řeči, by měla přimět odpovědné funkcionáře k hledání řešení tohoto palčivého problému. Velitelé vědí, co mají nadřízenému štábu hlásit, ale v zájmu zkrácení kódovaných zpráv na únosné rozměry, raději řadu údajů vypustí, nebo porušují zásady utajení. A to by se v zájmu věci nemělo přecházet bez povšimnutí.

Ukazuje se nutnost zkvalitnit kontrolní činnost štábu v průběhu boje. Funkcionáři štábu si příliš zvykli vázat se na určitá místa velení a spoléhají výhradně na technická pojítka. Přímý styk hlavních funkcionářů divize s podřízenými útvary v nejdůležitějších fázích boje nemohou nahradit styční důstojníci ze štábu divize (čl. 58, Vševojsk-1-1).

Obrovské množství času jsme na divizi věnovali na přípravu vzorové dokumentace, potřebné pro řízení bojové činnosti. Na její formu i obsah jsou různé názory a v mnohem se nekryjí s požadavky nadřízených orgánů. I toto cvičení ukázalo, že připravená dokumentace z velké části nevyhovuje.

Bylo by výhodné, kdyby odpovědné orgány i této otázky věnovaly patřičnou pozornost a řešily ji centrálně a komplexně. Zkvalitnila by se tím práce štábu. Je totiž potřeba zavést do přípravy velitelů a štábů pevný systém tak, jak je tomu např. v oblasti bojové přípravy jednotek.

Při schvalování rozhodnutí nadřízený velitel použil metody přednášení informačních zpráv a návrhů jednotlivých funkcionářů štábů tak, jak je zvykem při válečných hrách štábů. Tato forma je velmi náročná a zevrubně prověřuje znalosti jednotlivých funkcionářů a jejich podíl na tvorbě rozhodnutí velitele divize. Je však také velmi náročná na čas a proto je třeba přísně zvážit, do jaké míry to ovlivní včasné doručování rozkazů a nařízení vojskům i kontrolní činnost štábu.